

Wieści Muszynskie

Muszynské Správy

WYD. 4 / ED. 4

PAŹDZIERNIK/ OKTÓBER 2018

egzemplarz bezpłatny /nepredajné

ŻYCIE CODZIENNE ŻEGIESTOWSKICH KURACJUSZY KAŽDODENNÝ ŽIVOT ŽEGIESTOWSKÝCH KÚPELNÝCH HOSTÍ

WIDOK OGÓLNY CENTRUM ŻEGIESTOWA ZDROJU. WIDOCZNY DEPTAK ORAZ SPACERUJĄCY TURYSŃCI. PO LEWEJ MAŁA FONTANNA OTOCZONA KLOMBEM (1910 – 1939). (FOT. NARODOWE ARCHIWUM CYFROWE)
CELKOVÝ POHĽAD NA CENTRUM ŽEGIESTOWA-ZDROJA S PROMENÁDOU A PRECHÁDZAJÚCIMI SA TURISTAMI. VĽAVO MAĽÁ FONTÁNA OBKLOPENÁ ZÁHONOM (1910 – 1939). (FOT. NÁRODNÝ DIGITÁLNY ARCHÍV)

Żegiestów od lat 40. XIX w. funkcjonował jako uzdrowisko. Początkowo powstały dwa małe domy. Przy większym z nich funkcjonowała restauracja choć kuracjusze i tak przywozili ze sobą oprócz pościeli także jedzenie. W Żegiestowie zjawiali się przede wszystkim cierpiący na choroby układu: krążenia, trawienia i krwiotwórczego. Leczenie gości sanatoryjnych sprowadzało się do spożywania wody oraz kąpeli. Na początku XX w. można było skorzystać również z zabiegów hydroterapeutycznych (kąpeli mineralnych, borowinowych oraz rzecznych – w łązienkach nad Popradem), leczenia elektrycznością oraz masażu. Ważną częścią kuracji było utrzymanie właściwej diety w związku z tym opracowano również zasady zdrowego żywienia. Posiłki wedle zaleceń powinny być lekkostrawne i pożywne. Należało unikać jarzyn rozdymających, potraw tłustych, korzennych, kwaśnych i surowizn. Zalecano spożycie chudych mięs i jaj podawanych na miękko. Rosół, potrawy z mleka i leguminy były dozwolone. Z kolei herbaty i napojów wysokowych surowo zabroniono. Pobyt w sanatorium nie ograniczał się jedynie do zabiegów leczniczych, ale miał na celu także zapewnić odpoczynek duszy. W odróżnieniu jednak od Krynicy lub Szczawnicy życie rozrywkowe nie było tu aż tak bujne. W latach 80. XIX w. odbyło się tu kilka zabaw tanecznych. Obok Domu Zdrojowego dwa razy dziennie grywała orkiestra, a w czwartki i niedziele dawała koncerty w samym Domu Zdrojowym. Żegiestów nie pretendował do roli salonu towarzyskiego. Ze wspomnień z tamtego okresu możemy dowiedzieć się:

„Nie ma tu wprawdzie zabaw, ani stowarzyszeń przy odgłosie muzyki hucznej, nie słyhać tu hałaśliwej biesiady, nie widać przepychu i zbytku, nie ma ponęt podniecających namiętności i żądze [...] słowem nic tu się takiego nie napotyka, czem niejedno modne zdrojowisko nie tyle potrzebie jak wybrednej i rozpieszczonej naturze, nierzadko także próżności ludzkiej dogadzając, do siebie nęci; lecz życie spokojne, pełne prostoty sielskiej, skromne i niewinne rozrywki zaprawione dowcipem i humorem.”

Żegiestów pozostał do dnia dzisiejszego ostoją spokoju.

Aleksandra Jeleń

NOWY DOM ZDROJOWY W ŻEGIESTOWIE-ZDROJU. WNĘTRZE POKOJU DWUOSOBOWEGO (1932). (FOT. NARODOWE ARCHIWUM CYFROWE)
NOVÝ KÚPEĽNÝ DOM V ŽEGIESTOWE-ZDROJI. INTERIÉR DVOJLÔŽKOVEJ IZBY (1932) (FOT. NÁRODNÝ DIGITÁLNY ARCHÍV)

Żegiestów od 40. rokov 19. storočia plnil funkciu kúpeľov. Spočiatku vznikli dva malé domy. Pri väčšom z nich fungovala reštaurácia, hoci kúpeľní hostia si aj tak so sebou vozili okrem posteľnej bielizne aj jedlo. V Žegiestowe sa liečili predovšetkým na choroby kardiovaskulárneho, tráviaceho a krvotvorného systému. Liečba kúpeľných hostí spočívala v pití vody a v kúpeľoch. Na začiatku 20. storočia bolo možné využívať aj hydroterapeutické procedúry (minerálne, bahenné kúpele a riečne kúpele a bahno – v kúpeľoch pri rieke Poprad), elektroliečbu a masáže. Dôležitou časťou liečby bolo dodržiavanie vhodnej diéty a v súvislosti s tým boli vypracované takisto zásady zdravej výživy. Jedlá museli byť podľa pokynov ľahko stráviteľné a výživné. Potrebné bolo vyhýbať sa nadúvajúcej zelenine, masťným, korenistým, kyslým a surovým jedlám. Odporúčané boli chudé mäsa a vajcia na mätko. Povolené boli mäsové vývary, mliečne jedlá a múčniky. Zase čaje a alkoholické nápoje boli prísne zakázané. Pobyt v sanatóriu sa neobmedzoval iba na liečebné procedúry, ale jeho cieľom bolo poskytnúť aj oddych pre dušu. Na rozdiel od Krynice alebo Szczawnice tu však zábava nebola až taká bujná. V 80. rokoch 19. storočia sa tu konalo niekoľko tanečných zábav. Vedľa kúpeľného domu dvakrát denne hrával orchester, v štvrtky a nedele koncertovala v samotnom kúpeľnom dome. Žegiestów sa neusiloval hrať úlohu spoločenského salónu. Zo spomienok z vtedajšieho obdobia sa môžeme dozvedieť:

„V skutočnosti tu nie sú zábavy ani stretnutia pri zvuku hlučnej hudby, nepočuť tu hlasné spoločenské zábavy, nevidieť prepych a prebytok, nie sú tu lákadlá vyvolávajúce náruživosť a žiadostivosť [...] jednoducho tu sa nestretnete s ničím takým, čím nejdny módne kúpele, nie kvôli potrebe, ale kvôli vyberavej a rozmaznanej povahe a nežriedka pre uspokojenie ľudskej márnivosti sa núkajú, ale nájdete tu pokojný život, plný idyllickej vidieckej jednoduchosti, skromné a nevinné zábavy ochutené vtipom a humorom.”

Dodnes zostal Żegiestów oázou pokoja.

Aleksandra Jeleń

KONSERWACJA OBIEKTÓW ARCHEOLOGICZNYCH

KONZERVÁCIA ARCHEOLOGICKÝCH OBJEKTOV

ZNALEZIONE TŁOKI PIECZĘTNE PRZED I PO KONSERWACJI (FOT. M. NOWAK)

NÁJDENÉ PEČATIDLÁ PRED A PO ÚDRŽBE (FOT. M. NOWAK)

W trakcie archeologicznych badań wykopaliskowych prowadzonych na grodzisku w Muszynie wśród znacznego zbioru pozyskanych zabytków ruchomych na szczególną uwagę zasługują dwa tłoki pieczętne.

Pierwszy z nich to zachowany fragmentarycznie tłok pieczętny do laku lub wosku o średnicy 2,65 cm i trzonku wysokości 2,7 cm (deltoidalnym w przekroju) zakończonym uszkiem o średnicy otworu 0,4 cm, wykonany z ołowiu. Stan zachowania, objawiający się zarówno poprzez silne procesy korozyjne jak i zniszczenie niemal połowy okrągłego stempla nie pozwala na identyfikację czy rekonstrukcję znajdującego się na nim przedstawienia. Na powierzchni trzonka można doszukiwać się dodatkowych elementów zdobiących tą część wyrobu.

Drugi tłok zachował się w postaci szczątkowej. Jego powierzchnia jest silnie zniszczona w wyniku działania niekorzystnych warunków środowiskowych. Przedmiot wykonany zapewne ze stopu ołowiu z dodatkiem cyny mierzy 2,3 cm wysokości, trzon w przekroju ma kształt koła zwężającego się od stempla a następnie rozszerzającego się w kierunku górnej partii, natomiast średnica stempla z negatywem pieczęci wynosi ok. 1,9 cm. W tym przypadku zachował się fragmentarycznie wzór składający się z okręgu, odwróconej litery „P”, prawdopodobnie widel odwróconych zębami w dół, oraz dwoma niepełnymi symbolami w górnej części: koroną nad odwróconą literą „P” oraz poziomą linią powyżej drzewca widel. Symbole wykonano w technice rycia.

Analiza dwóch wyżej prezentowanych obiektów wymaga skorzystania z dorobku sfragistyki (greckie sfragis – pieczęć), czyli nauki o pieczęciach, rozpowszechniającej się od końca XIX. i w początkach XX wieku, stanowiącej naukę pomocniczą historii. Stosowanie pieczęci, początkowo rezerwowane dla najwyższych warstw społecznych, miało na celu uwierzytliwić dokument, do którego były przytwierdzane, a wraz z rozwojem społeczności pojawiają się pieczęcie miejskie, mieszczańskie, cechowe oraz pieczęcie niższych warstw społecznych. Na podstawie przyjętych wytycznych, według formy przedstawień umieszczanych na pieczęciach rozróżnia się 4 grupy tłoków: pismowe, obrazowe, portretowe oraz heraldyczne. Ze względu na znaczne zniszczenie pierwszego tłoka nie można jednoznacznie go skategoryzować. Drugi tłok powinniśmy łączyć z grupą obrazową. Należy pamiętać, że zarówno forma jak i przeznaczenie pieczęci podyktowane były z góry warunkowanymi przepisami. Jednocześnie różne akty prawne określały także sposób niszczenia pieczęci po zmarłym władcy czy utracie urzędu, co można by łączyć z jednym z naszych artefaktów.

Konservacja obiektów archeologicznych wymaga indywidualnego podejścia do każdego z nich. Ze względu na stan zachowania poddano je ograniczonemu zestawowi zabiegów minimalizując możliwość uszkodzenia. W pierwszej kolejności, po wykonaniu dokumentacji fotograficznej obiekty oczyszczono delikatnie z nawarstwień glebowych. Następnie przy użyciu wody destylowanej płukano i oczyszczano trudne do usunięcia nawarstwienia glebowe

V priebehu výkopových prác archeologického výskumu realizovaného na hrade v Muszynie si osobitú pozornosť z množstva získaných pamiatok zaslúžia dve pečatidlá.

Prvé z nich je vo fragmentoch zachované olovené pečatidlo do pečatného laku alebo vosku s priemerom 2,65 cm a držadlom vysokým 2,7 cm (deltoidného prierezu), zakončeným uškom s priemerom otvoru 0,4 cm. Jeho stav, kvôli silným korozívnym procesom ako aj kvôli poškodeniu takmer polovice okrúhlej pečiatky, neumožňuje identifikovať ani rekonštruovať čo je na ňom zobrazené. Na povrchu držadla je možné nájsť dodatočné prvky zdobiace túto časť výrobku.

Druhé pečatidlo sa dochovalo vo forme zvyškov. Jeho povrch je silne zničený v dôsledku pôsobenia nepriaznivých atmosférických podmienok. Predmet vyrobený z olovej zliatiny s prídavkom cínu je 2,3 cm vysoký, držadlo má v priereze tvar kruhu zužujúceho sa od pečiatky a následne sa rozširujúceho v smere hornej časti, zatiaľ čo priemer pečiatky s negatívom pečate je približne 1,9 cm. V tomto prípade sa fragmentárne dochoval vzor tvorený kruhom, obráteným písmenom „P”, pravdepodobne vidlami otočenými hrotmi smerom dole a dvomi neúplnými symbolmi v hornej časti: korunou nad obráteným písmenom „P” a vodorovnou linkou nad násadou vidiel. Symbole sú vykonané technikou rytiny.

Pre analýzu dvoch vyššie predstavených objektov je potrebné využiť výsledky sfragistiky (z gréčtiny sfragis – pečať), teda pomocnej historickej vedy o pečatiach, rozšírenej od konca 19. a počiatku 20. storočia. Účelom používania pečatí, spočiatku vyhradeného najvyšším spoločenským vrstvám, bolo overovanie dokumentov, pričom spolu s rozvojom spoločnosti sa objavili mestské, mestianske a cechové pečate a pečate nižších spoločenských vrstiev. Na základe prijatých smerníc sa podľa formy zobrazení na pečatiach rozlišujú 4 skupiny pečatidiel: písomné, obrazové, portrétové a heraldické. S ohľadom na značné poškodenie nemožno prvé pečatidlo jednoznačne kategorizovať. Druhé pečatidlo by sme mali spájať s obrazovou skupinou. Potrebne je pamätať, že tak forma ako aj určenie pečatí boli nariadené predpismi zhora. Súčasne rôzne právne akty stanovovali aj spôsob likvidovania pečatí po zosnulom pánovníkovi alebo strate funkciu, čo by bolo možné spojiť s jedným z našich artefaktov.

Konzervácia archeologických objektov vyžaduje individuálny prístup ku každému z nich. S ohľadom na ich dochovaný stav boli podrobené obmedzenému súboru zámkov, aby bolo minimalizované ich poškodenie. V prvom rade, po vykonaní fotografickej dokumentácie boli objekty opatrne očistené od vrstiev pôdy. Potom boli destilovanou vodou opláchnuté a očistené ťažko odstrániteľné vrstvy pôdy s produktami korózie. Potom boli použité kefy so syntetickými a prírodnými štetinami, gumové pomôcky na leštenie a tenké diamantové vrtáky. Po odstránení korozívnych vrstiev boli vypláchnuté v priebehu kúpeľa v acétoe a potom vložené do alkoholového roztoku benzotriazolu – inhibítora korózie. V ďalšej fáze boli nanesené

zespojone z produktami korozji. Następnie używano szczotek o włosiu syntetycznym i naturalnym oraz gumek polerskich i cienkich wiertel diamentowych. Po usunięciu nawarstwień korozyjnych zbytki odwodniono w trakcie kąpieli w acetonie, a następnie umieszczono w roztworze alkoholowym benzotriazolu – inhibitorze korozji. W kolejnym etapie nałożono warstwy zabezpieczające i izolujące powierzchnię zabytków od warunków zewnętrznych. W pierwszej kolejności był to roztwór Paraloidu B-44 w toluenie (10%) a następnie wosk mikrokrystaliczny Cosmoloid 80HH rozpuszczony w benzynie lakowej do konsystencji pasty. Wosk wypolerowano, a efekt prac zadokumentowano fotograficznie.

Marcin Nowak, Artur Ginter

ochranné vrstvy izolujúce povrch pamiatok od vonkajších podmienok. V prvom rade to bol roztok Paraloidu B-44 v toluéne (10%) a potom mikrokryštalický vosk Cosmoloid 80HH rozpustený v lakovom benzíne na konzistenciu pasty. Vosk bol vyleštený a výsledok prác bol fotograficky zadokumentovaný.

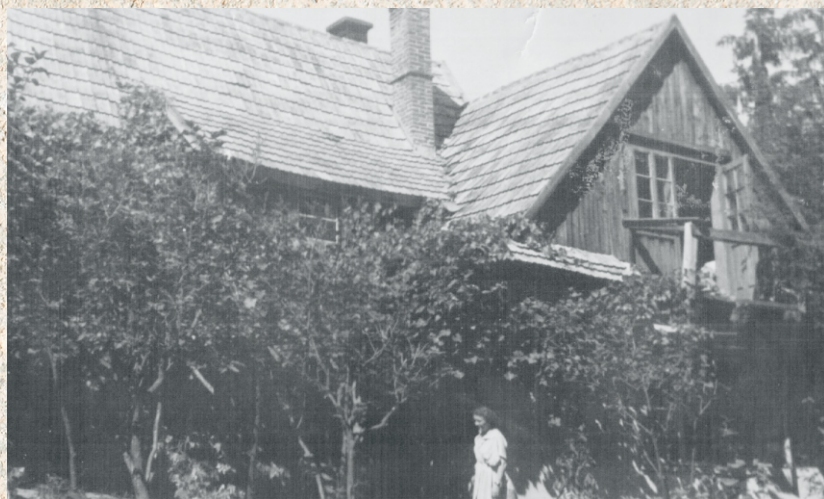
Marcin Nowak, Artur Ginter

DOM I GOSPODARSTWO – PIĘKNE I WAŻNE ELEMENTY KRAJOBRAZU KULTUROWEGO

DOM A HOSPODÁRSTVO – KRÁSNE A DÔLEŽITÉ PRVKY KULTÚRNEJ KRAJINY

ZABYTKOWY SOSRĘB W DOMU PANI ZOFII, SZCZAWNIK, WIDOK WSPÓŁCZESNY (FOT. A. KRUPA-ŁAWRYNOWICZ)
PAMÄTNÁ HRADA V DOME PANI ŽOFIE, SZCZAWNIK, SÚČASNÝ POHĽAD (FOT. A. KRUPA-ŁAWRYNOWICZ)

„DOMEK KRYŚI”, ŁOPATA POLSKA, LATA 40. XX WIEKU
ZDJĘCIE Z PRYWATNEGO ARCHIWUM H. MACIEJEWSKIEJ.
„DOMČEK KRYŠI”, LOPATA POĽSKÁ, ROKY 40-TE 20 STOROČIA
(FOTOGRAFIA ZO SÚKROMNÉHO ARCHÍVU H. MACIEJEWSKEJ)

Przecmiotem badań etnoarcheologicznych na pograniczu polsko-słowackim w okolicach Muszyny i Pławca, jak już wspomniano w ostatnim numerze „Wieści Muszyńskich”, jest konfiguracja wielu elementów lokalnego krajobrazu kulturowego stanowiących o specyfice tego miejsca. Spośród nich stosunek do własnego domu i gospodarstwa – jako ważnych przestrzeni życia codziennego i niecodziennego – to wielki temat opowieści mieszkańców pogranicza. Temat, który zbadaliśmy, używając narzędzi etnograficznych i archeologicznych.

Spotkania badawcze z mieszkańcami odbyły się przede wszystkim na terenie ich podwórz i domów, do których wiele razy nas zaproszono, uchylając nieco prywatności i intymności domowego zacisza. Często były to piękne stare domy połemkowskie, do których zaraz po drugiej wojnie światowej, po wysiedleniu stąd Łemków w ramach Akcji „Wisła”, wprowadzili się nowi mieszkańcy, dostając niejako „w spadku” część materialnego dziedzictwa kulturowego Łemków. Badania etnograficzne pokazały, że w ciągu kilku dziesięcioleci jedne domy zniknęły z pejzażu po obu stronach Popradu, drugie wyremontowano albo zatracając ich pierwotny, tradycyjny wygląd, albo dbając o najmniejszy detal architektoniczny. Przykładem tej drugiej dobrej praktyki jest dom pani Zofii ze Szczawnika, która mówiąc z dumą zaprezentowała nam doskonale zachowany sosręb z 1920 roku: „To jest oryginalne. Ja tego nie pozwoliłam ani zatynkować, ani zamalować, ani nic. Tak! Raz na pół roku myję normalnie wodą i nic więcej, tu nie ma żadnej konserwacji. (...) No wydaje mi się, że [na wsi] już w tej chwili nie ma. Albo zatynkowali, albo zapaprali olejnymi farbami. To już nie jest to. (...) Każdemu się podoba i to jest historia”.

Niezwykłym śladem po dawnym rytmie życia wsi jest w gminie Muszyna m.in. znajdujący się w Dubnem stary spichlerz. Obiekt ten, jako magazynujący plony, pozostawał w pewien sposób w gospodarstwie łącznikiem pomiędzy pracą na roli a domem pachnącym wypiekami chleba. Ten, znajdujący się w jednej z podmuszyńskich wsi, wydaje się

Predmetom etnicko-archeologických výskumov v poľsko-slovenskom pohraničí v okolí Muszyny a Pławca, ako bolo už spomenuté v poslednom čísle Muszynských Wiesti, je konfigurácia niekoľkých súčastí miestnej kultúrnej krajiny, tvoriacich neopakovateľnosť tohto miesta. Patrí k nim vzťah k vlastnému domu a hospodárstvu ako dôležitých priestorov pre každodenný život i nevšedné chvíle. Poskytuje to širokú tému rozprávání obyvateľov pohraničia. Téma, ktorú sme preskúmali s použitím etnografických a archeologických metód.

Výskumné stretnutia s obyvateľmi sa konali predovšetkým na priestoroch ich dvorov a domov, kam nás veľa krát pozýval, pričom odhalili niečo zo svojho súkromia i intimity zátišia domu. Často to boli pekné staré domy po Lemkoch, do ktorých sa hneď po druhej svetovej vojne, keď boli odtiaľto Lemkovia vysídlení v rámci Akcie Wisła, nastahovali noví obyvatelia, ktorí akosi „zdedili” časť materiálneho a kultúrneho dedičstva Lemkov. Etnografické výskumy ukázali, že v priebehu niekoľkých desaťročí niektoré domy z krajiny na oboch stranách rieky Poprad zmizli, iné boli obnovené s tým, že buď stratili svoj pôvodný tradičný vzhľad alebo sa pri tom dbalo aj o ten najmenší architektonický detail. Príkladom toho druhého, správneho postupu je dom pani Žofie zo Szczawnika, ktorá nám hrdo ukázala dokonale zachovanú hradu z roku 1920: „To je pôvodné. Nedovolila som to omietnuť ani zatrieť, nič s tým robiť. Veru! Raz za pol roka to umyjem normálne vodou a nič viac, nevyžaduje si to žiadnu údržbu (...). Zdá sa mi, že [v dedine] už teraz nie sú. Alebo ich omietli, alebo zababrali olejovými farbami. Už to nie je ono. (...) Každému sa to páči, je to história”.

Neobyčajným pozostatkom po niekdajšom životnom rytme dediny je stará sýpka nachádzajúca sa v Dubnom pri Muszynie. Tento objekt, kde sa skladovala úroda bol v hospodárstve určitým spojom medzi prácou, čiže prácou na poli a domom, ktorý voňal pečeným chlebom. Táto sýpka nachádzajúca sa v jeden z dedín pri Muszynie sa zdá byť výnimočná. Ako jeden z mála objektov tohto typu sa zachránila pred zničením a v svojej

DOMEK W DAWNEJ TZW. „DZIELNICY ŻYDOWSKIEJ”, MUSZYNA, WIDOK ARCHIWALNY (FOT. S. LATOCHA); DOMČEK V BÝVALEJ TZV. „ŽIDOVSKÉJ ŠTVRTI”, MUSZYNA, ARCHIVNÝ POHĽAD (FOT. S. LATOCHA)

wyjątkowy. Jako jeden z niewielu tego typu obiektów został ocalony od zniszczenia i w swojej oryginalnej formie stoi na łące w sąsiedztwie domu pod adresem Dubne 5. Jest niewielki, ma zaledwie 6,2 m długości i 5,3 m szerokości. Reprezentuje tradycyjną architekturę tego regionu z początku XX wieku. Główna bryła budynku została zbudowana na planie zbliżonym do kwadratu, po stronie południowej znajduje się niższa przybudówka przystająca do ściany budynku z dachem jednospadowym. Obiekt wzniesiono z połowin – tj. połówek bali w konstrukcji zrębowej. W ścianie zachodniej znajdują się zdobione, nabijane gwoźdźmi i wzmocnione o żeliwne listwy drzwi. Są i oryginalne żeliwne zamki, do wnętrza zaś prowadzi kamienny próg. Czerospadowy dach pierwotnie nakryty był gontem – w części zachowana jest oryginalna pokrywa dachowa, wtórnie osłonięta blachą. Ten wysoki, posiadający nieregularny narys dach (forma uległa prawdopodobnie deformacji), nadaje spichlerzowi malowniczy wygląd, jednocześnie jednak zdradzając jego wiekowość.

Dzięki badaniom etnoarcheologicznym udało się wskazać cały szereg interesujących obiektów posiadających wartości nie tylko historyczne, architektoniczne, ale i symboliczne. Stare domy i gospodarstwa są świadkami historii, która w mikroskali przetoczyła się i przez nie. Okazało się, że na mapie pogranicza są miejsca oznaczone subiektywnymi, pełnymi emocji doświadczeniami mieszkańców. Towarzyszą im opowieści przekazywane w rodzinach z pokolenia na pokolenie. Opowieści te, którymi podzielono się również z nami, składają się na niezwykle biografie domów. Takie biografie – dzięki pamięci mieszkańców, ich szacunkowi do lokalnego dziedzictwa kulturowego oraz postawie nostalgii – posiadają m.in.: „Domek Krysi” w Łopacie Polskiej („Mój dziadek ten dom budował jako dom letniskowy, nie spodziewał się, jaką ma ważną historię dla rodziny, bo właściwie uratował nas przed wszystkimi nieszczęściami wojny” – mówi pani Hanna), stara plebania w Wojkowej czy stary „biały domek” w Muszynie – pamiątka po tzw. „dzielnicy żydowskiej” („Moja babcia miała dom w dzielnicy żydowskiej i bardzo dużo opowiadała mi o tych Żydach. Obok marketu jest taki biały domek sypiący się. Moja babcia się w nim urodziła. On jest z tysiąc osiemset osiemdziesiątego piątego chyba. Znam z opowieści, że moi dziadkowie do Francji jeździli do pracy jako młode małżeństwo. Jak przyjechali, zakupili sobie go od Żydów. Ma dla mnie ogromnie sentymentalne znaczenie” – mówi pani Monika).

Takich miejsc na terenie pogranicza jest znacznie więcej. To w rękach ich współczesnych mieszkańców spoczywa los tego niezwykle lokalnego dziedzictwa.

Pracownicy i studenci Instytutu Etnologii i Antropologii Kulturowej oraz Instytutu Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego

SPICHLERZ, DUBNE, WIDOK WSPÓŁCZESNY (FOT. A. MAJEWSKA) SYPKA, DUBNE, SÚČASNÝ POHĽAD (FOT. A. MAJEWSKA)

pôvodnej podobe stojí na lúke v susedstve domu s adresou Dubne 5. Nie je veľká, má len 6,2 metra dĺžky a 5,3 metra šírky. Predstavuje tradičnú architektúru tohto regiónu z počiatku 20. storočia. Hlavná časť stavby bola vybudovaná na takmer štvoruholníkovom pôdoryse, na južnej strane sa nachádza nižšia prístavba prilepená k stene budovy so šikmou strechou. Objekt bol postavený z tzv. polovín, čiže polovičných hrád v zrubovej konštrukcii. V západnej stene sú ozdobné dvere vybíjané klincami a zosilnené liatinovými plátmi. Pôvodné sú aj liatinové zámky, zašle do vnútra vedie kamenný prah. Ihlanová strecha bola pôvodne prikrýť šindľami, pôvodná strešná krytina sa čiastočne zachovala dodatočne zakryť plechom. Táto vysoká strecha nepravidelného tvaru (jej forma pravdepodobne podlieha deformácii) poskytuje sýpku malebný vzhľad a zároveň prezrádza je vysoký vek.

Vďaka etnicko-archeologickým výskumom sa podarilo poukázať na celú radu zaujímavých objektov, ktoré majú nie len historickú a architektonickú, ale aj symbolickú hodnotu. Staré domy a gospodarstva sú svedkami histórie, ktorá cez nich prešla v malom rozsahu. Ukázalo sa, že na mape pohraničia sú miesta poznačené subjektívnymi skúsenosťami, naplnené emóciami obyvateľov. Spreádzajú ich rozprávania odovzdávané v rodinách z pokolenia na pokolenie. Tieto rozprávania, s ktorými sa rozdelili aj s nami, spoluvytvárajú neobyčajné životopisy domov. Také životopisy vďaka pamäti obyvateľov, ich úcty k lokálnemu kultúrnemu dedičstvu a príchuti nostalgie majú napríklad Dom Kryši v Łopate Polskiej („Mój deda ten dom stawał jako rekreacyjny, netuścił aką będzie miał ważną historię dla rodziny, bo właściwie uratował nas przed wszystkimi nieszczęściami wojny” – mówi pani Hanna), stara fara w Wojkowej alebo starý „biely domček” v Muszynie – pamiątka po tzv. „židovskej štvrti” („Moja babka mala dom v židovskej štvrti a veľmi veľa mi o tých Židoch rozprávala. Vedľa obchodu je taký rozsypávajúci sa biely domček. Moja babka sa v ňom narodila. Pochádza z tisíc osemstoosemdesiateho piatego, asi. Poznám rozprávanie o tom, že moji starí rodičia ako mladomanželia chodievali na robotu do Francúzska. Keď sa vrátili, kúpili si ho od Židov. Jednoducho ho milujem. Keď ten vidím domček, vravím o tom s hrdosťou” – pani Monika).

Takých miest je na území pohraničia oveľa viac. Práve v rukách ich súčasných obyvateľov leží osud tohto neobyčajného miestneho dedičstva.

Pracovníci a študenti Inštitútu etnológie a kultúrnej antropológie a Archeologického inštitútu Lodžskej univerzity

MUSZYNA – PLAVEČ: ODKRYWAMY ZAPOMNIANĄ HISTORIĘ I KULTURĘ POLSKO-SŁOWACKIEGO POGRANICZA

MUSZYNA – PLAVEČ: OBJAVUJEME ZABUDNUTÚ HISTÓRIU A KULTÚRU POĽSKO-SLOVENSKEHO POHRANIČIA

Wyłączoną odpowiedzialność za zawartości niniejszej publikacji ponoszą jej autorzy i nie może być ona utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Unii Europejskiej oraz Euroregionem „Tatry”.
Výhradnú zodpovednosť za obsah tejto publikácie nesú jej autori a nedá sa stotožniť s oficiálnym stanoviskom Európskej únie a Euroregiónu „Tatry”.

Interreg
Polska-Słowacja

PREŠOVSKÝ
SAMOSPRÁVNÝ
KRAJ

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego